POHJATUULI

Me kasvamme Kalevan juuresta,
me laulamme maasta
suuresta,
sen kutsuen kuulujen kunniaan
ajan puhtaamman puolesta
taistelemaan,
että peittäis ei petos, saasta
ikilaaksoja laulujen maan.

Eino Leino

9 1934

POHJATUULI

Kirjallis-taiteellinen aikakauslehti

Toimisto:

Helsinki . Hallituskatu 17, h. 210 . 35 316

Lehti ilmestyy joka kuukauden 15 ja viimeinen päivä. Tilaushinnat 1/1 vk. 48:–, 1/2 28:–, 1/4 15:–, ulkomaille 75:–. Irtonumerot 4:–. Ilmoitushinnat 1/1 sivu 1000:–, 1/2 550:–, 1/4 350:–, 1/8 200:–.

Taloudenhoitaja tavattavissa tiistaisin ja lauantaisin klo 17–20. Puh. 34 395. Rehbinderintie 5–7 B 17.

Toimitus:

Yrjö Koivukari, Eino Mikkola.

SISÄLTÖ:

POHJATUULI

Kirjallis-taiteellinen aikakauslehti

Ilmestyy kuukauden 15 ja viimeinen päivä

Kun kahleet murtui...

Jo saapui talven takaa taaskin kevät,
mi kauan kaivattuna kallis on.
Taas murtuu kahleet, järvet väreilevät,
ja hanget haipui valtaan auringon.
Se jälleen aatoksemme aikaan heittää,
min kuusitoista vuotta taakseen peittää.

Me muistamme, kun säilät sävähteli,
kun jyski kanuunat ja luodit soi,
kun vasten veljeänsä astui veli,
ja hurme Suomen hangen purppuroi.
Mut myöskin silloin aukes järven laineet,
ja kuultiin kunniat ja miesten maineet.

Sen talven synkkäin kärsimysten ajat
ne vaihtui kevätsäähän kirkkaaseen,
kun uskon, oikeuden puoltajat
löi maahan roskalauman raivonneen.
Ja kera hiirenkorvain auenneiden
taas versoi onni alta kyyneleiden.

Niin kulki voiton viestit salokyliin:
On pelastettu kallis synnyinmaa!
Ja niinkuin yhteen sydämeen ja syliin
pusersi riemun tunteet voittajaa.
Pois oli vuosisatain painajaiset,
olimme vapaan Suomen kansalaiset.

Nyt sadat patsaat kertoo sankareiden
lepäävän valkoisissa arkuissaan,
ja rinnan urhojemme kaatuneiden
on siellä kalpaveikot Saksanmaan.
Vain verin maksaa voitiin voiton hinta,
– siks sammui silmä, raukes uljas rinta.

On meille kallein onni synnyinmaamme
ja pyhin, kaunein muisto sankarin.
Verelle urhojen siis vannokaamme
lujuutta vaaran tullen vastakin.
Ei enää vainolainen yli rajan
verettä vapaan Suomen puolustajan!

REINO HIRVISEPPÄ

Vastaava toimittaja: Yrjö Koivukari. Toimitussihteeri: Eino Mikkola.

Tavattavissa k:lo 11—13.

Toimitus ja konttori: Hallituskatu 17, h. 210. Puh. 35 316.

„Taiteellinen luomistyö on veren vika, josta ei pääse".

Arvi Järventauksen tilitystä oloistamme.

Sallimus kai järjesti asiat niin, että jouduimme matkaamaan Keravan pappilaan samassa junassa kuin eräät veljeskansamme Unkarin jäsenet. Täten joutui kirjailija *Arvi Järventaus* esittäytymään meille siinä ilmapiirissä, joka on muodostunut hänelle monina vuosina läheisimmäksi ja rakkaimmaksi, heimohengen ja heimolaulun keskellä.

Helatorstainen aurinko paistoi tuusulalaiselle rinteelle, jolla tuomet tuoksuivat ja omenapuut aloittivat kukintaansa, paljon lämpimämpänä ja kesäisempänä kuin Helsingin kaduille. Siirryttiin puutarhapöydän ääreltä ikäänkuin kauas etelään, sillä isäntä alkoi luoda eteemme kuvia Unkarin historiasta, menneisyydestä, jolloin heimolaisemme germaaneja orjinaan komennellen ottivat pustan maan haltuunsa tai Kossuthista, kansallissankarista, josta eräs kansanmies Budapestin kadulla oli kirjailijalle sanonut, että hän oli »toinen Jeesus». Niin rakastaa onneton, pirstottu Unkari sankareitaan. Kansa, jossa on sekä nopeasti syttyvää tulisuutta että itsepintaista kestävyyttä. Kirjailija kertoi tuntemastaan ja koko Unkarin tuntemasta B u d a i-sedästä, joka kolmekymmentä vuotta on juhlat aret kulkenut ilman solmiota, koska se riistettiin häneltä muka sopimattomana hänen mennessään johonkin habsburgilaiseen linnanjuhlaan. Kuka suomalainen pystyisi tällaiseen sitkeään vastalauseeseen?

Kirjailija rouvineen kesäpuuhissa.

Jätimme kuitenkin unkarilaiset — joista yksi, taiteilija M i k l ó s J ó z s e f, on jo täysin kotiutunut tänne kaukaiseen Pohjolaan — laulamaan surumielisiä sotilaslaulujaan, joita nimettömät, maineettomat sotamiehet ovat sepittäneet öisillä leirinuotioilla paetessaan päällekarkaavia, vihatuita habsburgeja, lauluja, joita lienevät laulaneet nekin parisataa suomalaista, jotka unkarilaisten riveissä — heimosuhdetta tuntematta — noina aikoina taistelivat. Siirryimme kirjailijan sivistyshistoriallisesti merkittävään työhuoneeseen, jonka vierassohvassa ovat Leino, Lehtimäki, Kianto, monia öitä viettäneet, jossa on aikoinaan Sibelius säveltänyt Ateenalaisten laulun ja luonut pari sinfoniaa. Täällä kirjailija, joka sydänsairautensa tähden ei itse voi nykyään kirjoittaa, antautui haastateltavaksi. »Olenhan minä sodassakin ollut, ei tämä liene pahempaa!»

Pöydällä oli päivän Uusi Suomi. Kirjailija tarttui äkkinäisellä liikkeellä siihen ja näytti vierailleen.

»Katsokaa tätä!» Etusivulla kerrottiin Ruotsin ulkoministerin vierailusta, otsikoituna seuraavalla tavalla:

Ministeri Hackzell: »S u o m e n k i e l i a v a a e n t i s t ä l a a j e m p i a a l o j a p o h j o i s m a i s e l l e k u l t t u u r i l l e», *ministeri Sandler:* »T o d e l l i n e n k u l t t u u r i o n o m a n i t s e n s ä v i l j e l e m i n e n».

»Eikö tuosta otsikoinnista päättäen merkit auringossa ole kansallisuusasiaamme nähden erinomaiset. Mutta jos tarkastellaan noita puheita, valtaa ihmetys mielen. Ulkoministerimme puhuu kielikysymyksestä aivan vähän ja ikäänkuin anteeksipyytäen, ja lehti muuntaa otsikoinnillaan kielteisen kannan myönteiseksi vieden lukijat harhaan. Todellisuudessa kierretään pääasiaa, ei uskalleta virallisella taholla sanoa asioita niiden oikealla nimellä, mutta toisaalta ei uskalleta olla välinpitämättömiäkään, asiaa kuitata sivuuttamisella. Arkaillaan sanoa, että *Suomi seisoo kielellisesti, mielellisesti ja sivistyksellisesti täysin tasa-arvoisena Ruotsin rinnalla.* Pelätään suhteiden poikkimenoa eikä huomata, että ne todellisuudessa ovat tällä hetkellä poikki.»

»Syytetään nuorisoa nykyisestä olotilasta. Mutta syyttäjät eivät käsitä, että on kysymys välitilasta. Kuvaannollisesti puhuen on kysymys puhelinkeskuksen siirtämisestä toiseen paikkaan. On selvää, että johdot täytyy tällöin katkaista kunnes keskus, isäntävalta maassamme, siirtyy suomalaisten omiin

käsiin. Vanhempi kulttuuripolvi ei ymmärrä sitä, että Ruotsi tietää hyötyvänsä siitä, että tältä puolelta rakennetaan siltaa, sillä se pitää tällaista toimintaa alemmuuden merkkinä: »Tällä puolella on isäntä, meitä te sittenkin aina tarvitsette, täällä on kehtonne.» Ja siltavahdit, ruotsalaisemme, ovat hyvillään, kun suomalaiset pysyvät nöyrinä renkeinä. — Vasta sitten, kun keskus on muutettu, voidaan yhdistää johdot.»

Väitimme, että ainakaan nuorella polvella ei ole mitään alemmuustunnetta ruotsalaisiin nähden, vaan pikemminkin päinvastoin.

»Mutta vanhempi polvi elää alemmuustunnossa ja kuolee alemmuustunnossa», väitti kirjailija kiihtyneenä. »Luokkatovereistani on paitsi minua vain yksi, joka on pysynyt nuoruutensa aatteille uskollisena, Koskenniemi. Voisin mainita vielä eräitä nimiä — Kianto, Leiviskä — mutta täytyy sanoa, että perin harvat heräävät siihen, mitä olivat nuorina. Minulle on tämä taistellen saavutettu kanta ja vielä enemmän taistelulla säilytetty kanta. Jos sen hylkään Egyptin ihanuuksien vuoksi, tiedän tekeväni häpeällisen rauhan, tappavani parhaan osan itsestäni. Tämä taistelu on vienyt minut nuorten joukkoon, vienyt minut AKS:ään, IKL:ään.»

Kirjailija jatkoi hiven katkeruutta äänessään.

»Sen havainnon olen elämässäni tehnyt, että jos haluaa rauhallisia päiviä, on aatteet heitettävä yli laidan. Varmasti olette tekin sen taistelussanne huomanneet. Ensimmäinen tuomio, jonka saa uutta taivalta alkaessaan, on tämä: »mitä sitä joutavia, tullaanhan toimeen entiselläänkin.»

Pyysimme kirjailijaa lausumaan mielipiteensä tämänhetkisestä kirjallisuudesta.

»Monet merkit viittaavat siihen, että suomalainen kirjallisuus on nousemassa. Etenkin draaman alalla olen tuon huomion tehnyt huolimatta siitä vaikeudesta, mikä on ollut kotimaisten näytelmien saamisessa Kansalliseemme. Juuri se on pakoittanut syventymiseen. Samoin osoittaa nuori lyriikkamme elinvoimaa. Mutta on tuskallista todeta, kuinka paljon on sellaistakin kirjallisuutta, joka liberalismin merkeissä purjehtien voi saavuttaa korkeankin muodollisen ja taiteellisen tason, mutta sen sijaan, että antaisi jotakin kansallemme vie kansamme tuhoon.»

»Olisin hyvin toivorikas kirjallisuutemme suhteen, ellei siinäkin vallitsisi klikkihenki. Jospa edes koetettaisiin ymmärtää toisia ja antaa arvo toisten työlle. Välistä tuntuu siltä, etteivät kirjailijat meillä hyväksy muuta kuin oman itsensä. Ja kirjallisuusarvostelu! On kokonaan unohdettu se suuri *vastuu*, mikä arvostelijalla on. Kaikki arvosteluhan pyrkii meillä kulkemaan puoluerajoja pitkin. Siksi ei kielteisellekään arvostelulle saa panna liian suurta painoa. Eräs elämäni maxiimeja onkin se, ettei ole niin ikävää asiaa, että sitä kannattaisi liiaksi surra eikä niin hyvää asiaa, että siitä kannattaisi liiaksi iloita. — Niin, en tahtoisi liiaksi syyttää yksityisiä arvostelijoita, heidän yläpuolellaan vaikuttavat toiset voimat, jotka tekevät heidät riippuvaisiksi leivästä. *On merkki ajan kurjuudesta ja mädänneisyydestä se, että totuudenpuhujasta tehdään sankari.* Terveenä aikana on totuus niin luonnollista, ettei sen julistajaa huomatakaan. — Nykyinen asiain tila on terveelle kansallistunteelle mitä loukkaavinta.»

Pyysimme kirjailijaa kertomaan hiukan omasta työstään ja seuraavasta tuotannostaan. Hiukan vastenmielisesti täytti hän pyyntömme.

»En usko, että enää voin kirjoittaa Unkarista. Se vaatisi oleskelua siellä ja toisaalta tunnen, että olen omalta osaltani tehnyt sen pikkupalveluksen heimousaatteelle, johon olen kyennyt. Unkarin kulttuurista en koskaan tule pääsemään eroon, se on mennyt vereen. Lappiin olen menettänyt kiinteän kosketuksen vaikkakin haluaisin kirjoittaa hyvän Lappi-romaanin. Työni sillä alalla on ollut uutisraivausta, nuoret voimat tulevat työtä jatkamaan. Vanhat historialliset aiheet vetävät edelleen minua puoleensa. Anjalan-liittoa käsittelevän romaanin aineisto on koottu. Niin, paljon arkistotutkimuksia, matkoja y.m. vaatii historiallinen romaani, mutta kun minut vimma valtaa, en laske aikaa enkä vaivoja, en punnitse asian käytännöllistä hyötyä, liikun niiden asiain piirissä, missä sieluni viihtyy. Katsonkin, että johdonmukaisuus on vaarallista sekä kirjailijan työlle että miehelle. Mielestäni on huono sellainen kirjailija, joka ei uskalla julkaista huonoakin. Elämänkamppailussa taisteleva kirjailija ei muista erään luokkatoverini antamaa neuvoa, että »kirjallista puuta on kasvatettava kuin arkaa kasvia». Tarpeen tullen kiskaisee hän puusta oksan, kun ei löydä mistään kättä pitempää. Täytyyhän kirjailijan elääkin. — *Taiteellinen luomistyö on verenvika, josta ei pääse*, jota ei itse kykene parantamaan.»

Kerroimme kuulleemme, että syksyllä saisimme Kansallisessa nähdä uuden kotimaisen kappaleen, joka on kirjailijan käsialaa.

Haastateltava myönsi tiedon oikeaksi. *»Yksi on tarpeellinen»*, 8 kuvaelmaa sisältävä runopukuinen, uskonnollishenkinen draama tulee todella parrasvaloon. Se valmistui jo ennen sairastumistani samoinkuin romaani *»Ja eläinten henki oli rattaissa»*, Hesekielin näystä nimensä saanut, veturinlämmittäjän elämää kuvaava teos.»

Kysyimme, mistä kirjailijan jo aikaisemmin ilmennyt harrastus rautatiehen johtuu.

Heikki Asunta.

Joitakin piirteitä runoilijakuvaan.

Kirj. *Sakari Vapaasalo.*

Tämän kirjoittajan tuttavuus Heikki Asunnan runouteen on verrattain lyhyt. Jokin aika sitten jouduin lukemaan muutamia hänen runojaan ja niissä ilmenevä ryhti, sanonnan kovuus ja runoilijan koko asennoituminen elämään tuntui rohkeasti poikkeavan kaikesta siitä alistuneesta ja väsähtäneestä tunneherkuttelusta, millä kirjallista yleisöä viime vuosina on syötetty. Tässähän oli runoilija, joka ei katsele elämää sillä blaseeratulla ilmeellä, minkä olemme jo tottuneet — synti sanoa — liittämään kaikkiin runollisiin tunnustuksiin. Hankin Asunnan aikaisemmat tuotteet ja jatkoin niitten välittämänä tutustumistani. Seuraavassa haluan esittää joitakin hänen runoilijakuvalleen ominaisia piirteitä hyvin tietäen, että joku toinen syvemmälle hänen runouteensa päässyt voisi ehkä esittää pätevämpää karakteristiikkaa. Mutta suomalaista lukijakuntaa on aivan kyllästyttävän kauan pidetty lavantautisen dieetillä. Aika vaatii rautaisempia elämäntuntoja. Estetisoivien runonäkyjen tulee väistyä miehekkään maailmankatsomuksen tieltä. Parfymeerattu runotar on valheellinen. Tulevaisuus on vain rohkean rytmin ja totisen runoilijamielen. Sentimentaaliset ja hauraat tunnelmat eivät sittenkään ole tosinta runoutta. Jokainen muistutus näistä ajanhengen vaatimuksista on senvuoksi oikeutettu. Ja samalla se on välttämätön, kun huomaa, että arvostelu ei ole aina kylliksi tehnyt oikeutta esimerkiksi Asunnan kaltaiselle rehdille ja verevälle runoudelle, vaan on usein ottanut suojiinsa itseripityksiä, jotka ovat nousseet patologisten raja-arvojen ja narkissosmaisen itsetuijotuksen piiristä.

»Mustaa ja kultaa» — ilmestyi vuonna 1929 — on jo syntynyt niitten tähtien alla, joille uskollisena Heikki Asunta on tilityksensä sanellut. Siinä soi sama »virsi mollin ja duurin», mikä vähän muunneltuna ja kehiteltynä on jäänyt koko hänen tähänastisen tuotantonsa pohjasäveleksi. Kova elämännäky, ylpeä uhma, viiltävä iva ovat alusta alkaen Asunnan runojen keskeisintä tunnelmaa. Raskaat kohtalon-

---

»Olen syntynyt rautatiealueella, jo poikasena kiipeillyt vetureissa, ollut ensimmäisenä ylioppilasvuonna viilaajana Oulun asemalla rahaa ansaitsemassa j.n.e. Romaaniani varten olen tehnyt veturissa matkoja Viipuriin ja Turkuun ja heittänyt hiiliä uuniin, joskin huonolla tuloksella. Ponnistuksistani huolimatta manomeeteri näet meni itsepintaisesti alaspäin, niin että emme minun avullani olisi koskaan perille päässeet. — Rautatien palveluksessa oleva henkilökunta on soliidia väkeä, joka on kauan kaivannut kuvaajaansa».

»Onko kirjailijalle eduksi vai mahdollisesti vahingoksi porvarillinen ammatti?» kysyimme.

»Viheriä oksa on terveellinen. Ellei ole vakituista istumispaikkaa, vaikuttaa se varmasti ajan oloon kirjailijan työhön vahingollisesti. Työssä joutuu joka hetki elävän elämän kanssa kosketuksiin, saa vaikutteita pitkin linjaa. Ilman sitä joutuu purjehtimaan ilman päämäärää, hakemaan rantaa, mihin laivansa laskea.»

»Mitä muuten omaan elämänkutsumukseeni tulee», jatkoi kirjailija, »sopivat lyyra ja paimensauva erinomaisesti samaan käteen. Papillinen virka on syvimmältään taiteilijan virka. Molemmissa ollaan tekemisissä elämän ja ihmissielujen kanssa. Minulle on ihmisten suhtautuminen tähän asiaan tuonut elämäni aikana paljon tragiikkaa. Monet uskonnolliset ihmiset pitävät, että sellainen pappi, joka kirjailee, ei ole oikea pappi. Mutta vielä yleisempi on etenkin kirjallisissa piireissä se käsitys, että pappi ei pysty muuhun kuin saarnaamaan. Tämän ennakkoluulon voittaminen on minulle ollut sangen vaikeata. Mutta lienen sen voiton saanut ja molemmissa töissäni lopuksi sopusointuun päässyt.»

Lopuksi pyysimme kirjailijaa lausumaan mielipiteensä siitä, mihin suuntaan Isänmaallisen Kansanliikkeen on kehityttävä.

»IKL:n tehtävä on suuri. *Siitä on muodostuva valtava kulttuuriliike, jonka tulee antaa leimansa seuraavan ajan henkiselle kehitykselle maassamme sekä koota terveet, kansalliset kulttuurivoimat yhteiseen taistelurintamaan.* Kansanliikkeen tähänastinen kulku on ollut kuin jäänlähtöä, voimat ovat vapautuneet kahleistaan ja alkavat vaikuttaa kansamme elämässä. IKL on kasvattava uuden sukupolven ja tehtävästään tietoisen, vastuuntuntoisen johdon. Se on luova uuden, terveen kirjailijapolven, voimakkaan elämänuskon, se on uudistava koko henkisen elämämme.»

Eino Mikkola.

tunnot purkautuvat joskus remahtavaan kapakkarunoon. Hirtehinen ihmisviha löytää harvoin sovitusta. Ainakaan se ei hänelle ole helposti vaihtunut kevyeksi korulauluksi eikä uhrannut kireää asennettaan halpahintaiselle sovinnaisuudelle. Eräässä »Metalliseppeleen» runossa on jonkinlainen määritelmä hänen runoilijalaadustaan ja se pitää paikkansa:

»Ei luista virsi leikkiliverryksin,
ei yhdy satakielten konserttiin.
Ken pilkkopimeässä laulaa yksin,
ei tyydy pajupilli-säveliin.
Ei. Virren nuotti viiltää selkäpiitä,
ja raskas, sumea on sävy sen.
Ei korein kielin kirkkautta kiitä
se, jolle päivänpaistetta ei riitä,
se, jonka yö on iankaikkinen.»

Hän ei ole taipunut kumartamaan elämän kamasaksa-ilveelle. Kiitoslaulu on usein saanut antaa sijaa pilkkalaulule, jonka Asunta on heittänyt metallisin, purevin poljennoin kaikkea sitä valhetta vastaan, minkä hän on nähnyt näyttelevän pääosaa elämänsirkuksessa.

Asunnan kylmä, teräksentuoksuinen kohtalontunne ei juuri koskaan kohoa kosmillisiin näkyihin. Sitä ei ole ruokkinut syvä yhteenkuuluvaisuudentunto ihmiskuntaan eikä kärsimyksen myötäeläminen. Se ei saavuta sitä metafyysillistä tasoa, johon Koskenniemen vavahduttavat näyt kohoavat. Asunnan runojen kireää tunnelmaa ei sovittava hymy eikä maailmankaikkeuden perspektiivi pääse kirkastamaan. Hänen paatoksensa ei ole niinkään paljon kulttuuri-ihmisen kuin alkuvoimaisen, vaistoiltaan väkevänä pysyneen alku-ihmisen, jolle elämä on päälleryntäävää kohtaloa ja ihmiskunta katkeraa vihollisuutta. Asunnan runouden keskeisimpänä tunnelmana on, kuten sanottu, uhma, miehekäs asenne ympäristöön, taisteluhaaste heitettynä voimaihmisen itsetietoisesti tehostetulla eleellä. Jotakin perimmäistä Asuntaa on »Mustaa ja kultaa»-kokoelman runossa »Rampa». Se edustaa aktiivista elämänasennetta resignoituneen, jo ennakolta antautuneen runouden rinnalla, hammastapurevaa runoutta, jossa ihmispienuuteen suuntautunut viha kasvaa infernaaliseen voimaan. Rujoin raajoin rampa kohottaa itsensä yläpuolelle lauman sillä hetkellä, jolloin hänet kohtaa säälivä katse. Pilkan hän on kestänyt, mutta säälivä valhe nostattaa hänen sielussaan kaikki itsetietoiset, ylpeät vastavoimat. Hän nousee voittajana kääpiölauman yli. Jotakin tavalliset mitat ylittävää uhmaa, yksinäisen, haavoitetun sielun kiihkeää itsepuolustusta sisältyy runon loppusäkeisiin:

»Jätän joukkonne itsehurskaan.
Näin parasta rauhoittua:
Minä kainalosauvalla murskaan,
ken tohtii sääliä mua!»

Ei kuolemakaan saa tinkimään tästä kovasta, pohjaan saakka ylpeästä asenteesta. »Susi»-runon kuoleva peto kulkee tietään »ylpeänä uhmaten» ja laulaa lopuksi »pilkkalaulun vainoojalle». Ja runossa »Kaksi uskalikkoa» väkevän elämänhalun kiidättäminä kaksi syntiä tehnyttä ihmistä jättää katumusta tuntematta, ylpein elein elämänsä. Länsirintaman lentäjä kuolee kuin mies, jolla ei ole mitään kohtalolleen tilitettävää. Mitään pelkäämättä, kohtaloaan väistämättä ja taipumatta sovintoon »Painajainen»-runon minä kohtaa pyövelin kehoittaen tätä hoitamaan virkansa, sillä tilinpäätös on selvä.

Uhmaan liittyy Asunnalla viiltävä iva. Ironinen suoni lyö kiihkeänä ja paljaana jo »Mustaa ja kultaa»-kokoelmassa ja iskut ovat aina antaneet Asunnan runomitoille kirpeän rytmin. Joissakin runoissa tuo verestävä ihmisiva purkautuu hirtehiseksi letkaukseksi. Milloin hän on suunnannut ivansa kärjen poroporvarilliseen sovinnaisuuteen, milloin taas sellaisissa sarkastisissa runoissa kuin »Hautajaiset» ja »Pieni episoodi» elämänturhuutta vastaan. Joissakin runoissaan Asunta on ottanut luvan tarkastella itseäänkin ivanväre suupielessä, kuten »Ristikkoikkuna»-kokoelman runossa »Kasvot».

Kohtalontäyden näkynsä elämästä, jonka rikkauteen kuolema heittää varjonsa, Asunta on ennenkaikkea pukenut balladiin, jolle on ominaista paikalleenjähmettynyt tragiikka, josta ei löydä ulospääsyä, kuristava toivottomuus, ihmisten tympeä pienuus, mutta kaiken tämän uhallakin ylpeä, pystyssäpäin kohtaloon kulkeva miehekkyys, joka rikkoo nuo elämän ahtaat ja irvokkaat rajat. Asunnan verenkäynti on balladinkirjoittajan. Hänen runonsa rytmissä on jotakin siitä vanhojen puuveistosten raskasverisestä plastiikasta, mikä on sukua balladin kohtalokkuudelle. Ja Asunnan mustat ja väkevästi sekotetut värit pääsevät oikeuksiinsa juuri balladin tihennetyssä kielenkäytössä. Hänen runokuvansa kipinöitsevät tähän tapaan:

»Sinä syksynä otsaan laivurin
vaot synkät saatana kynti.
Punas silmiä lieskat helvetin
ja suustaan suitsusi synti.»

Kieltää ei tietysti sovi, että tähän suuntaan kulkiessaan Asunta on joskus balladeissaan käyttänyt liian kuluneita klisheitä, mutta ylipäänsä häntä voi pitää sen runolajin täysverisenä edustajana, joka

on pukenut ihmishalveksuntansa, elämän pienuuden tunnon ja sankarillisessa kohtalossa piilevän suuruuden balladin jylhään kertomukseen. Hänen balladiensa ihmiset ovat voimakkaitten vaistojen villin veren ja hurjien tekojen rotua. Hän viipyy mielellään tarinoissa verisessä kostontyössä hekumoivasta Simo Perttelinpoika Birckelinistä tai syntisestä Hans Boijesta, joka ylpeänä päättää riettaan elämänsä rukoillen itselleen tulevassa elämässä uutta synnin muotoa. Lappalaistyttö Maarit kestää kaikki orjankohtalon häpeät saadakseen kerran hukuttaa kaiken kostonhuumeeseen. Kuvankaunis Mata Hari käy kuolemaan tanssiaskelissaan muistellen katoavan elämän ihanuutta. Nuori Tamara kuolee kurjassa hökkelissä sateen valuessa huoneeseen ja miesten pelatessa korttia. Valon ja varjon, kauniin ja groteskin äärimmäisten vastakohtien vuoroleikki on Asunnan balladien sisällyksenä.

Läheltä itsetietoista uhmaa ja ylimielistä ivaa tapaa Asunnan runoudessa sen elämää pursuavan, riehakkaan sykinnän, jolla hän on ihmaissut kapakan ja nuorekkaan huimapäisyyden tuntoja. Näissä runoissa on ennenkaikkea frödingiläisen kyläballadin ja krouvirunon remahtavaa iloa. Niinkuin edellä huomautimme erään puolen Asunnan laatua olevan läheisesti sidotun balladiin, ovat nuo verevät, hiukan boheemiset tilannekuvat hänen temperamentilleen helppoja ilmentää. Mitä sanonnallista riemua on esimerkiksi runossa »Frans Hals». Renessanssin bakkanaalinen, kaikki rajat kieltävä vimma on saanut ilmauksensa »Filippo Lipissä». Ja »Runoilija Finken» säkeissä Asunnan huoleton laulajamieli pukeutuu vaivattomaan ja kevyeen muotoon.

Asunnan tilitys on suuressa määrin saman tunteen, peräänantamattoman uhman sanelema. Omissa rajoissaan se on merkinnyt voimakasta, rohkeasti tehostettua väriä runoudessamme. Se on edustanut jotakin ehdotonta ja aitoa meidän usein liian »kirjallisessa» lyriikassamme. Hänen tuotantonsa juonteet ovat kieltämättä harvat. »Metalliseppele»-kokoelma toi siinä suhteessa kuitenkin joitakin uusia, myönteisiä piirteitä hänen runoilijakuvaansa. »Mustaa ja kultaa»-kokoelma merkitsi jo Asunnan korkean tason runoilijaksi. »Ristikkoikkuna» ei osoittanut kovin vakuuttavaa kehitystä. Mutta »Metalliseppeleessä» vuodelta 1932 havaitsee selkeentymistä, siipienvälin laajenemista ja sanonnan rikastumista. Hänen muodonantamisensa on kasvanut ja tullut valikoivammaksi. Yksipuolisesti kehitettyyn maailmankuvaan on tullut uutta sävyä. Kyynillisyys, joka hänen joissakin aikaisemmissa runoissaan oli särähtänyt esiin, on vaihtunut myönteisemmäksi tunnoksi. Hänen tapansa suhtautua elämäntapahtumiin on syventynyt kadottamatta silti vähääkään kategorisia käskyjä noudattavaa ehdottomuuttaan. Hän tyytyy kohtaloon, mutta siinä ei ole mukana vieläkään epämiehekästä valitusta:

»Yhä ohjaan sittenkin
yli salakarien surmanjylyn
käsin kohmeesta jäntevin.
Minä täytän, Kohtalo, tahtos tylyn:
Kun masto peittynyt haaksihylyn,
jätän vasta ruotelin.»

Samoin runossa »Vako ja maininki» vilahtaa näkyviin myönteinen suhde elämään, miehekäs tyytymys, inhimillisyys, joka näkee välttämättömyyden kauneuden. — »Parasta näin mun kaikkeen tyytyä on.» Samoista lähteistä ovat nousseet esiin »Syyskuun testamentin» luonnontunnelmat, joitten kaunis sisällys on ilmaistu varmasti ja hallitusti. Tässä kokoelmassa on toinenkin runo, »Syystähti palaa», joka osoittaa Asunnan mahdollisuudet luonnonkuvaajana ja todistaa maalari-Asunnan likeistä sukulaisuutta runoilijaan.

Tänä keväänä ilmestynyt »Leirinuotio» ei erikoisemmin tarjoa aineksia Asunnan runoilijakehityksen seuraamiseen. Mutta sen isänmaallisesta tinkimättömyydestä kasvaneet, taistelumielen siivittämät säkeet ilmaisevat Asunnan olevan näitten nykyisten isänmaallisen taistelun hetkien miehekkään laulajan. Mikä villi voima sisältyykään »Nuijamieshaasteen» sanoihin. Ja mitä ahdistavaa tunnelmaa, kokonaisen heimon huohottavaa hätää on runossa »Inkerin rukous».

Edellä on seurattu muutamia piirteitä Heikki Asunnan runoilijalaadussa. Kun lukee hänen kokoelmiaan on valmis tunnustamaan, että hän ei ole mikään syviä probleemeja jauhava runoilija, joka jää katsomaan maailmankaikkeuteen etsien sieltä vastausta. Hänen filosofiansa on maan päällä pysyttelevää. Haudantakaiset kysymykset eivät ole koskaan häntä inspiroineet. Hän ei ole pohtinut sielun kuolemattomuutta eikä ihmisen suhdetta Jumalaan. Hänelle on riittänyt tämä elämä ja sen kohtalokas kuvasarja on värikkäänä kulkenut hänen silmiensä edestä. Mutta nämä huomiot merkinneenäkin on valmis antamaan hänen parhaalle tuotannolleen ehdottoman tunnustuksen. Heikki Asunta on nykyisten lyyrikkojemme joukossa varmasti eräs suomalaisen runon tulevaisuuteen suurimpia toiveita herättävä. Ja jää ihmettelemään sen tunnustuksen poroporvarillista saituutta, mikä hänen osakseen yleisen arvostelun taholta on tullut samaan aikaan kuin moni diletantti on nostettu ja seppelöity.

Sakari Vapaasalo.

Varhaisia pettymyksiä.

Kirj. NAGY ENDRE.

Unkarin kielestä suomentanut LUMI-SAJO.

1. Itsekin säpsähdin rohkeuttani, millä maleksin pois kotoa. Paljain jaloin, laahustelevin askelin sekoitin maantien pölyä. Tupruavat pilvet ympäröivät minut, nousivat ylitseni, pyörivät jalkojeni alle; minä leijailin pilvien alla, pilvissä, pilvien päällä; ne eroittivat minut ajasta ja paikasta täydellisesti.

Pysähdyin yläpäähän sinne, missä maantie viinitarharinteitten juurella kiertää Tiszalle päin. Siellä sitten, kääntyessäni kylään, tuli vastaani ihminen, niin satumainen, niin ennennäkemätön, että suuni unohtui auki. Hänen piippolakkinsa oli yltä päältä koristettu pienillä tiu'uilla, kainalossaan puristeli hän säkkipillinsä rutistunutta pussia, suussa riippui hänellä monikoskettiminen huilu, ja selässä hänellä oli suuri rumpu, minkä palikat oli köytetty toiseen kyynärpäähän. Oikean jalan kantapäähän oli kiinnitetty nuora, mistä voi nykäistä rummun päällä olevia päristimiä.

Liityin häneen ilman epäröintiä, haltioituneena. Hän ei ollut minusta tietävinäänkään, vaan jatkoi menoaan kylään päin, kuin olisin ollut pieni kulkurikoira. Mutta siitä en välittänyt, kävelin hänen jälessään ja uskollisin koiran silmin töllistelin noita lukuisia ihmeitä, joita hän roikotti mukanaan. Kreikanuskoisten kirkon edessä, missä maantie päättyy laajaan toriin, hän sitten pysähtyi, ja ihmeet kilahtivat.

Käsivarrellaan hän puristeli rytmillisesti säkkipillin pussia, kiemuraisina nauhoina kihartui huilusta esiin ohuita ja vahvoja ääniä; hänen ravistaessaan päätään kilisivät pienet tiu'ut; kun hän heilutti kyynärpäätään, niinkuin lentämään opetteleva lintu räpyttelee siipiään, kumahti rumpu; ja hänen polkiessaan nyöritetyllä jalallaan taaksepäin, läiskivät molemmat päristimet kilahdellen yhteen. Ja tämä kovasti nariseva, vingahteleva, pärisevä, kilisevä, kumahteleva, kalskahteleva ääni räjähti oikeaksi äänimyrskyksi sekaantuen joka suuntaan, hälyytti koko kylän. Koirat nelistivät läähättäen ulos, vikisivät toistensa kimpussa, lapset kiljuivat ja riemuitsivat, riensivät esiin kaikkialta, ja kansaa ilmestyi porteille.

Huumaava ihastus ja suurenmoisen musiikin ylentävä hartaus otti minut yhtäkkiä valtoihinsa. Ryhdyin raivoavaan tanssiin tuottaakseni helpotusta ylitsepursuavalle sydämelleni. Tämä ei ollut mitään vaihtelevaliikkeistä tanssia; siinä kaikki, että lennättäen vuorotellen toista käsivarttani ja jalkaani hyppelin korkealle. Nyt huomasi minut jo mestarikin, ja huilunsa takaa hän pöpötti lyhyesti, mutta hyvässä tahdissa kehoitustaan minuun päin.

— Bravo! Tanssi! Tanssi!

Se teki melkein kipeää. Totisesti, oliko minun vilpittömälle haltioitumiselleni vielä tarpeen kehoitus! Menimme eteenpäin torille, mestari soittaen, minä taas tanssien. Nytkin muistan, miten maan vetovoima meni tanssiessani tainnoksiin jalkaini alla. Tulin yhdeksi noista ääniaalloista, joita mestari ihmevälineistään pani virtaamaan, leijailin painottomana, tuulahduksen huojuvalla selällä ratsastaen. Toivoin, että ikuisesti jatkuisi tällä tavalla, ikuisesti soisi lumoava musiikki, ja minun elämäni olisi sulaa tanssia riemuisassa, haltioituneen huumaavassa ja sykähdyttävässä tahdissa!!!

Ylläni oli takaa napitettavat lyhyet housut. Tavanmukaisesti törrötti paitani housuista kuin tuuhea häntä. Muuna vaatetuksenani oli kaiken kaikkiaan paksusta kankaasta tehdyt housunkannattimet. Kellertävän ihoni oli aurinko polttanut ruskeaksi. Mustat hiukset valuivat silmilleni. Kun nyt näen itseni, olisin vallan hyvin sopinut maailmaa kierteleväksi pikku savoijilaiseksi. Mestarin silmistäkin tunsin, että hän olisi taipuvainen ottamaan minut mukaansa. Hän soittaen, minä tanssien, niin kiertäisimme koko maailman.

Saavuimme torille. Isäni ja äitini katselivat näytelmää käytävän tukipuuhun nojautuen. Seuraavan tiedän jo heidän kertomuksestaan. Isäni oli sydäntautinen, mietiskeli alati lähenevää kuolemaansa, ja kun hän katseli tuota pölyn peittämää, hikistä, keskellä tietä hyppelevää kerjäläislasta, sanoi hän äidilleni surullisen haaveilevasti:

— Jumalani! Kun kuolen, niin ehkä meidänkin poikamme osaksi tulee tuollainen kohtalo.

Äitini kopeloi liikutettuna esiliinansa taskusta hopearahaa ja juoksi maantielle työntääkseen sen kerjäläislapsen kouraan. Sitten — sen minäkin voin muistaa — hän koppasi minut syliinsä, roikotti taloon ja samalla kun hän suuteli poskilleni äidillisen rakkaasti, hän läimäytteli taakseni paidan kulman tyveen äidillisen kurin uhkaa. Mutta minä en tällä hetkellä tuntenut äidillistä suudelmaa, en äidillistä lyöntiäkään. Katkerin sydämin tunsin vain, että minut iäksi kiskottiin pois ihanan elämänuran kaarelta.

*

2. Sekin oli suuri elämys, kun ensi kerran näin karhuntanssittajan. Leikimme juuri takapihalla, kun outokielinen joiunta, murina, kulkusrummun kilinä ja koirien vihainen vikinä houkutteli meidät kadulle.

Itse karhu ei minuun ollenkaan tehonnut. Tämä kontio ei ollut korpien peloittava temppuilija, vaan raihnainen, ruskeaturkkinen, laiha, kumarainen eläin, ketju kiinni märässä kuonossaan, suu vaahdossa, ja se tepasteli kahdella jalalla, vikisi sairaana ja lisäksi murisi valitellen.

Mutta sen isäntä! Hän oli tummakasvoinen, sysimustatukkainen, metsän mustalainen, puettu raakoihin huopahynttyisiin, päällään maahan asti ulottuva takkuinen turkki, päässään korkea lammasnahkalakki, minkä alta hänen pitkä tukkansa kiertyi näkyviin kuin käärmeperhe. Silmän valkuaiset välähtelivät uhkaavasti, hän karjui käheällä äänellä, ja hirveällä sauvallaan hän julmasti sysi ja hakkasi laihaa, kurjaa elukkaa. Tämä oli jo jotakin! Tämä jo paremmin muistutti metsän hirviöitä, joilla mielikuvituksemme on kansoittanut kaukaisen, pimeän Korven.

*

3. Luulen, että kaupunkilais- ja maalaislapsen välillä on se oleellinen ero, että kylässä ei ole eläinnäyttelyä ja -tarhaa. Kaupunkilaislapsi pettyy saduissaan, maalaislapsi todellisuudessaan.

Muistan, kerran serkkuni Toni juoksi innoissaan meidän luoksemme alakylästä. Läähättäen hän kertoi, että heidän talonsa edustalla on kuollut susi. Eräs naapurikylän mies oli sen ampunut Ilonokin metsästä, pannut rattaillensa ja tuonut, ja nyt se oli täällä.

Sisareni ja minä jätimme heti leikkimme, menimme alakylään sutta katsomaan. Silloin tiesin jo yhtä ja toista sudesta. Usein olin kuullut Punahilkkaa kohdanneesta merkillisestä tapahtumasta, miten susi nieli isoäidin ja meni hänen vuoteeseensa. Hampaani kalisivat jännityksestä, että nyt vihdoinkin saan sen nähdä todellisuudessa. Juosta hölkötimme, ja matkalla kysyin Tonilta, nieleskellen kuivunutta kurkkuani:

— Onko se suuri?

— Tietenkin, vastasi Toni ja hölkytteli eteenpäin.

Saavuimme perille. Talon edessä oli aukio, missä miehet riisuivat hevoset valjaista syöttämistä varten. Nyt oli siellä vain yhdet rattaat. Isäntä ei ollut läsnä, hän oli mennyt kapakkaan ottamaan kulauksen viiniä. Susi makasi perälaudalla kaikki neljä jalkaa jäykkinä ja oikoisina. Sen kuonosta tippui veripisaroita. Melkein itkien kysyin:

— Tämäkö?

— Tietenkin, vastasi Toni.

Se oli paljon pienempi kuin meidän Bundaskoiramme. Sen vatsa oli sisään painunut, ja silmät olivat himmentyneet. Kieli roikkui mustana ulos suupielestä. Turhaan yritin hyvällä tahdolla uskotella silmiäni, täytyi käsittää, että tämä pikku eläinhylky ei koskaan ole voinut yhtenä kappaleena niellä Punahilkan isoäitiä. Tunsin katkeraa surua; olisi ollut parempi, ellen koskaan olisi nähnyt tätä sutta.

Toni kouraisi salaa eläimen kesäistä nukkavierua turkkia ja kiskaisi pois karvatukon. Hän sanoi, että jo kauan oli palloa varten koonnut lehmänkarvoja. Ja nyt hän sekoittaa nämä niihin ja silloin siitä tulee niin kimmoisa, että!

*

4. Mutta minulla on sitäkin surullisempi pettymys. Eräänä päivänä kuultiin uutinen, että ministeri tulee paroona Perényille. Tämä ministeri oli Trefort Agost. Hänelle järjestettiin juhlallinen vastaanotto; minun Gizi sisareni alakoulusta määrättiin häntä tervehtimään rautatieasemalle runoin ja kukkakimpuin.

Äitini teetti hänelle uuden puvun. Kauniin, valkoisen puvun olkapään yli kulkevine kansallisvärisine nahkoineen ja kovaksi tärkättyine pitsireunaisine housuineen. Valmisteluja tehtäessä keskusteltiin kovasti siitä, minkänäköinen ministeri voi olla. Olimme yhtä mieltä, että kuningas on suurin herra, hänen jälkeensä tulee ministeri ja sitten paroona. Vain siitä väittelimme, onko hänelläkin kruunu päässä. Minä luulin, että ehdottomasti on, mutta arvelin että kuninkaan kruunu on timanteista, ministerin taas vain kullasta. Sisareni uskoi, kuten aina, sokeasti minua.

Suuri päivä tuli. Me lapset, pestyinä hajusaippualla, sileäksi kammattuina, juhlapukuihin puettuina, menimme pitkässä rivissä asemalle. Käsissämme pidimme värillisestä paperista tehtyjä lippuja; johtajatäti oli meille aikaisemmin opettanut, miten liehutamme niitä merkkiä annettaessa. Sisareni taas roikotti suurta kukkakimppua, mihin äitini oli hänelle leikannut takapuutarhasta pelakuita, malvoja ja mirjaminkukkia. Kukkia oli kokonainen pensas, ja sisartani tuskin näkyi sen takaa.

Tähän tilaisuuteen ei paroona Perényi tullut asemalle kaksipyöräisillä, avonaisilla rattailla, joiden eteen valjastettiin pienet kirjavat hevoset, vaan lasiakkunaisissa vaunuissa, joita kaksi suuriluista voikkoa veti. Koskaan me emme olleet nähneet tällaisia lasivaunuja. Riemukkaalla hämmästyksellä tiedoitimme toisillemme:

— Vaunuissa on ikkunat!

Höyryhepo puuskutti asemalle Ujlakista päin; läänin ja kaupungin herrat hurrasivat, me lapset kiljuimme kasvot punastuneina, mustalaisjoukko rämisti Rakoczin marssia, ja johtajatäti työnsi innos-

tuneena sisartani esiin. Kaksi miestä seisoi hänen edessään. Eräs lyhyt, vanha, valkopartainen, kaljussa päässään pyöreä, musta silkkikalotti, päällään musta lysteritakki ja tummanharmaat housut. Hänen vierellään seisoi valloittavan kaunis, pitkä, solakka mies, joka kantoi hansikoiduissa käsissään kahta keltaista nahkalaukkua. Hänellä oli kultakoristeinen, ruumiinmukainen, purppuranpunainen puku, keltaiset saappaat kultaisin kannuksin, sivullaan kultainen miekka ja päässään korkea, sulkatöyhtöinen csako. Ja näiden ylenpalttisten koristuksien keskellä oli kaunein koriste hänen vaaleat viiksensä, mitkä olivat kierretyt ja olivat kuin kultaketju. Sisareni mumisi pikku runonsa hiljaa, mutta virheettömästi, sitten ojensi hän kimppunsa csakopäiselle miehelle. Johtajatäti tempaisi pois hänen kätensä kirpeästi hymyillen.

— Ei sinne, lapseni . . . Tänne . . .

Sisareni tarttui päättävästi molemmin käsin kimppuunsa ja virkkoi uhmasta punastuen:

— En anna tuolle vanhalle juutalaiselle! Toin ministerille!

Valkopartainen vanhus koppasi nauraen hänet ilmaan, suuteli, kaikki nauroivat hänen selkänsä takana, vieläpä johtajatätikin nauroi, salaa vain nipisti sisartani käsivarteen. Sillä hetkellä ei siitä tullut mitään pahaa. Mutta saavuttuamme kotiin hyökkäsi äitini katkeroituneena sisareeni päin.

— Että Jumala rankaisikin minua tällaisella tyhmällä tenavalla!

Sisko-rukka kärsi valittamatta; hän pelastui takahuoneeseen ja kyyristyi sohvan nurkkaan. Livistin hänen jälessään ja kyyristyin hänen viereensä. Emme sanoneet sanaakaan, mutta silti ymmärsimme toisemme. Tunsin yhdessä hänen kanssaan hänen kärsimänsä vääryyden. Jokin katkera aavistus näytti tällä surullisella hetkellä meitä odottavan nurjan maailman, isojen ihmisten käsittämättömän tylsän ympäristön, missä nytkähtelevät, kuluneet vanhukset ovat ministereitä ja loistavat sankarit palvelijoita.

*

5. Ilveilijöitä matkasi usein kylämme läpi. He matkustivat korkeaselkäisissa vaunuissa. Kaksi hevoskaakkia veti vaunuja, takana laahusti taas kääpiöhevonen vaunujen perään köytettynä. Torvia ja rumpuja soittaen ne menivät pitkin pääkatua ja kauppatorilla peittivät vaununsa laudoilla ja esittivät niiden päällä akrobaattitemppujansa. Kääpiöhevonen taas löi pikkuisilla kavioillaan, montako vuotta vanha se oli, ja jos siltä kysyttiin, pitääkö se kauroista, nyökkäsi se pörröisellä päällään »kyllä».

Mutta oikea sirkus kävi luonamme muistaakseni vain kerran. Sen mukana oli kolmipyöräinen vaunutalo, missä voi asuakin ja minkä väärä peltipiippu sysäsi kiemurtelevaa savua. He asettuivat majailemaan kauppatorille, pystyttivät kartiokattoisen kangastelttansa, ja jo iltapäivällä kiertelivät he kirjavissa puvuissaan kylää, koristetuilla hevosillaan ratsastaen ja torven ja rummun säestäessä.

Pihamme takana tallin vierellä oli tyhjä, rapattu talo. Sirkuksen johtaja muutti sinne perheineen. Tämä oli suuri tapahtuma elämässämme. Talon edessä keitti johtajan vaimo avonaisella padalla tai paikkasi koristeellisia pukuja ja kirjailtuja hevosvarusteita, me töllistelevät lapset maleksimme alati hänen ympärillään.

Johtajalla oli poikakin. Häntä kutsuttiin Charlesiksi. Hän lienee ollut kanssani samanikäinen, ja hänen kanssaan solmin ystävyyden ensi hetkestä. Poika oli heikkoruumiinen, täpläkasvoinen, suurine punaisine, pörröisine hiuksineen. Hän osasi vain muutamia unkarilaisia sanoja, mutta se ei muistaakseni keskustellessamme aiheuttanut mitään erityisiä vaikeuksia. Pitkin päivää leikimme suurenmoisesti. Hänellä oli erikoinen peli, jommoista en ennen koskaan ollut nähnyt. Se oli säännöllinen pikku tynnyri, täynnä vettä, hyvin tukittu, ja reunoihin oli kiinnitetty pieni nahkakieli. Tämän nahkakielen hän otti hampaittensa väliin ja nosteli sillä tavoin pikku tynnyriä. Häneltä se kävi helposti, hän oli harjaantunut; kun minä taas yritin, niin hampaani olivat katketa. Paljon kieriskelimme, juoksimme kilpaa, painimme, mutta aina tunsin itseni voimakkaammaksi. Sellainen heiveröinen linnunruumis oli hänellä.

Pihassamme oli päärynäpuu, sen ulkonevalla oksalla huojui päärynä, mikä toiselta sivultaan oli jo herkullisen keltainen. Olin iskenyt silmäni siihen ja seipäällä yritin heittää sitä oksalta. Jokainen heittoni osui harhaan; silloin Charles tähtäsi kivellä, ja se osui heti. Ihana päärynä motkahti mäiskähtäen maahan. Voitonriemuisena nosti hän sen ylös ja jo puraisikin siitä, mutta minä tavoitin sitä suuttuneena.

— Anna tänne! Se on minun!

Hän painoi päärynää molemmin käsin itseään vasten ja mumisi jotakin omalla kielellään. Katkerana kiljuin hänelle:

— Anna tänne! Puu on meidän! Pihakin! Ja talokin! Ja kaikki!

Minähän olin aikonut jakaa sen hänen kanssaan, tartuin siihen vain, jotta hän tunnustaisi minun etuoikeuteni. Tunnustaisi, että puu on minun, päärynä on minun, vain sitä tahdoin. Mutta ei ollut keinoa saada häntä ymmärtämään. Suuttuneena kahmaisin

kiinni hänen pörröiseen tukkaansa. Mutta silloin hän raivostui uskomattomasti. Hänen kapeat kasvonsa kävivät tulipunaisiksi, teerenpilkkunsa kipunoivat niinkuin tulikipinät. Hän potkaisi minuun niin että kaaduin selälleni ja heittäytyi päälleni. Hirmuinen tappelu oli alkaa, sisareni kompuroi kiljuen ympärillämme, mutta onneksi juoksi johtajan vaimo siihen hyvään aikaan ja erotti meidät. Vieläpä piiskasikin poikaansa, mikä paikalla rauhoitti minut. Annoin hänelle päärynän, ja jatkoimme leikkimistä suuttumatta.

Illalla menimme näyttelyyn. Saimme paikan portaikkona kiertävien penkkien ensi riviltä. Edessämme oli vain hiekkainen, tainnoksiin ajavien, hullaannuttavien sensatioiden lumoava aukio. Kaikki se, mitä näin täällä, käärmeihmisen mahdoton kiertyminen, voimamiehen hymyillen suorittamat urotyöt, mutta etenkin klovnin läiskähtävät korvapuustit ja jysähtelevät mäiskähdykset sekaantuivat epäselvinä toisiinsa. Mutta unohtumattoman selvästi tarttui muistiini eräs näytös.

Itse johtaja astui esiin. Tuskin tunsin häntä ruumiinmukaisessa trikoossa; päivällä siviilipuvussa hän oli loviposkinen, vajahampainen, onttorintainen mies, mutta täällä näyttäytyi hän hirveälihaksisena jättiläisenä. Hän toi mukanaan kangaslaukun ja pani sen hiekalle, avasi sen, ja siitä hyppäsi esiin pieni vaaleanpunainen enkeli, niinkuin joku vieteri olisi sen lennättänyt.

Se oli Charles.

Nytkin minusta tuntuu, että yhtä paljon kauneutta ja suloa voi laskeutua alas vain enkelien pilvilinnasta. Kullanhohtoiset hiukset liehuivat kihartuen hänen päänsä ympärillä, täplät eivät lainkaan näkyneet, hänen poskensa olivat ihanan valkoiset, kummassakin heikko, vaaleanpunainen läikkä, suu pieni ja tulipunainen. Hänen päällään oli loistavia kultasuomuja täyteen siroiteltu vaaleanpunainen trikoo. Mutta parhaiten hurmasi minua kaksi pientä, valkoista silkkitohvelia, mitkä oli kiinnitetty hänen jalkoihinsa punaisilla nauhoilla. Nyt hän näytti pienemmältä ja pehmeämmältä kuin päivällä.

Hän pani pikku tynnyrin maahan, käänsi siihen selkänsä, kosketteli huuliaan molemmin käsin vuorotellen, hitaasti ja pehmeästi, sitten alkoi hän kumartua taaksepäin, vaivattomasti, hymyillen, niinkuin ei ainoatakaan luuta olisi ollut vyötäisillä, ja kun hänen suunsa ulottui tynnyriin asti, koppasi hän nahkakielen hampaittensa väliin ja samalla suoristautui takaisin vaivattomasti, hymyillen, pitäen pientä tynnyriä hampaissaan. Sitten isä ojensi käsivartensa hänen eteensä, hän tarttui siihen kiinni molemmin käsin, hypähti ja seisoi pää alaspäin sen päällä. Ja hän, joka äsken niin pehmeästi heilahti, oli nyt niin jäykkä, kuin kivestä veistetty. Hänen isänsä nosti ojennettua käsivarttaan hitaasti korkealle, hän, suorana kuin uhrikynttilä, ulottui ylemmäksi ja ylemmäksi, ja keskivälillä he katsoivat toisiaan, hymyilivät, kasvot kuvastaen jonkinlaista ylimaailmallista, henkevöitynyttä, ylpeätä voittoa. Pää alaspäin, loistaen lepäsi hän isänsä kämmenellä. Kaikki taputtivat, ja hän taas, hipaisten huuliaan molemmin käsin, heitti suukkoja vasemmalle ja oikealle. Kurkkuani tukehdutti, sydämeni löi rajusti, silmäni tulvivat kyynelissä. Sen jälkeen en ole nähnyt sellaista kirkkauteen siirtymisen jumaloitumista kauneimmassakaan allegoriassa.

Seuraavana aamuna odotti hän minua jälleen jokapäiväisissä pukimissaan keittiömme avoimen oven edessä. Ei uskaltanut tulla sisälle, odotti, että söisin aamiaisen ja voisin lähteä hänen kanssaan leikkimään. Mutta — ihmeitten ihme — täplät olivat taas kasvoilla.

*

6. Joskus kysyn itseltäni, oliko silloin olemassa talvia.

Milloin tahansa katson taaksepäin, lapsuusikäni oikullisina vaihtuvat kuvat loistavat aina kesän poudassa. Kun itsepäisesti kehoitan, niin talvimuistot ilmestyvät, mutta epämieluisasti, vastahakoisesti; talven hampaat ovat kauan sitten pudonneet pois, niitten raakuutta en tunne, ne ovat yhtä raskaan viileät kuin teatterin talvimaisemat. Leijailevat lumihiutaleet ja pitsiset jääpuikot ovat vain viattomia teatterin koristuksia. Etäisyyden suuri siunaus on se, että vain valo saapuu sen kautta meihin asti, ja varjot häipyvät.

Kun ensimmäinen tiheä lumi putosi, oli se juhla meille. Isoisäni kokosi lapsenlapsensa rekeen, jota kaksi hevosta veti, täytti meillä reen kukkuroilleen ja ajelutti meitä kylän rajoilla asti. Muistan lumiukotkin, joita viikkokaupalla muovailimme, lumilinnat, joita olimme rakentaneet suuria taisteluja varten; linnanmuurien taakse keräilimme uutterasti lumipommeja, joita kostutimme vedellä, jotta ne jäätyisivät koviksi; kerran eräässä turkkilais-unkarilaisessa sodassa serkkuni Fülöp heitti minua tällaisella pommilla niin rintaan, että monta päivää ylenannoin verta. Sitten muistan jäätyneitä omenoita, mitkä pihisten turposivat peltiuunin päällä, muistan sulkainkynimis- ja maissienkiertämisiltoja, jolloin söimme paistettuja kurpitsoja, mesistä maissia syödä natustelimme, kuuntelimme äidin isoäidin ihania tarinoita; isoäidin äidistä kerrottiin, että hän lienee ollut jo satavuotias, mutta hänen kasvonsa olivat vielä sileät ja valkoiset kuin maito. Siniset silmät

(Jatk. siv. 168).

UUDENAIKAISTA LUONNETUTKIMUSTA.

Gunnar Aspelund.

Kautta aikojen ovat ihmiset koettaneet systemaattisesti jaoitella ihmistyyppejä ja luonteita. Tähän ovat puhtaasti käytännölliset syytkin pakottaneet. Esim. entisajan kauppiaat olivat suuressa määrin riippuvaisia ihmistuntemuksestaan, niinkuin myös valtiomiehet, sotapäälliköt ja kansanjohtajat ovat saaneet menestyksestään kiittää juuri ihmisluonteiden tuntemustaan.

Yleisesti tunnettu on jako sangviiniseen, koleeriseen, melankooliseen ja flegmaattiseen luonnetyyppiin. Nykyajan psykologisten tieteitten renessanssi on huomattavasti syventänyt tietoamme ihmisluonteen salaisuuksista. Viittaan vain *Kretschmerin* uranuurtavaan teoriaan ruumiin- ja sielunrakenteen yhteydestä, joka on vaikuttanut hedelmällisesti sielun perinnöllisten tekijäin tutkimukseen. Paitsi Kretschmerin teoriaan perustuvaa karakterologiaa, joka on luonnetyyppien systematiikkaa, on kehittynyt uusi n.s. Charakterkunde, luonneoppi, joka pyrkii valaisemaan yksilöllistä sielunelämää ja sen kulun tielle kehittyviä esteitä.

Uudenaikaisen luonteentutkimuksen uranuurtajiin kuuluu myös tri *Fritz Künkel*, jonka teos *»Einführung in die Charakterkunde»* on herättänyt ansaittua huomiota.* Tri Künkel nojautuu Alfred Adlerin individualipsykologiaan, löytäen filosofisen taustan Immanuel Kantin transcendentalismista sekä eetillis-uskonnollisen sisällön kristillisestä viisaudesta.

Künkelin mukaan luonneopin pyrkimyksenä ei ole järjen tieteellinen koulutus, joka olisi jokaisen terveen ihmisen saavutettavissa, vaan jotakin vallan toista: *oman luonteen kirkastuminen*. Järki on tekijän mukaan hyödytön, jos oma elämys puuttuu. Ei ole kysymys järkeen perustuvasta tieteestä, vaan *persoonallisiin näkemyksiin perustuvasta »viisaudesta»*.

Luonneopin oleellisin tehtävä on Künkelin mukaan esittää »kirkastuneen» ja »kirkastumattoman» ihmisen ero sekä tutkia kirkastumistapahtumaa.

Künkelin mielestä tie kirkastumiseen johtaa kärsimysten kautta. Antiikin ihmiset pyrkivät Olympokselle kulkemalla suoraviivaisesti, välttäen sisäisiä ristiriitoja ja kärsimyksiä. Elämän täyttymys saavutetaan, huomauttaa Künkel, vain jaksottaisen vapautumisen ja kärsimysten vaihtelevain kokemusten tietä. Künkel on sangen kirpeästi osoittanut tieteen rajoitukset: »Tiede ei tunne ainoatakaan luovaa tekoa. »Se ei tunne kerrassaan mitään uutta, vaan ainoastaan vanhojen osien uusia ryhmityksiä. Mutta se merkitsee: Se tuntee ainoastaan kuollutta.» Künkel vastustaa psykologisen tieteen liian luonnontieteellis-mekaanista katsantotapaa, joka leimaa ihmisen joksikin kuolleeksi, ennenkuin se alkaa sitä tutkia.

Tämän johdosta Künkel myös vastustaa Sigmund Freudin psykoanalyyttistä teoriaa: tämä ei tunne, uskollisena mekanistiselle peruskatsomukselleen, edesvastuun käsitettä. Ihminen ei ole enää tekojensa tekijä, vaan hän on taistelukenttä, jolla hänen viettinsä kamppailevat yliherruudesta. Se, joka on onnellinen, on kokoonpantu harmoonisesta viettijärjestelmästä, jota vastoin onneton tuhoutuu viettiensä ristiriitoihin.

Koska tieteen piirissä ei ole vapautta eikä edesvastuuta, ei siinä — tämä on Künkelin johtopäätös — myöskään *ole mitään elämää*.

On kaksi eri katsantotapaa. Toisen mukaan hallitsee maailmaa täydellinen lakimääräisyys ja siitä johtuva vastuun puute. Toisen mukaan taas kaikelle elävälle avautuu *vapaus syysuhteista* sekä luovan toiminnan mahdollisuus, sanalla sanoen vastuun laki.

Syyn ja seurauksen yhteyden tilalle tulee *keinon ja päämäärän yhteys*. Emme sano enää »lapsi syö keittoa, koska nälkä sitä pakottaa, vaan sanomme: lapsi syö keittoa tullakseen kylläiseksi.»

Künkel antaa suuren arvon tälle uudelle katsantotavalle, joka hänen mielestään ei ainoastaan erota toisistaan kahta maailmankatsomusta, vaan myöskin kaksi kulttuuripiiriä ja kaksi vuosisataa.

Syyn ja seurauksen lain mukaan täytyy määrätyllä syyllä olla sama määrätty seuraus. Päämäärän sensijaan voi saavuttaa monella eri keinolla. Vaalivapautta on siis olemassa. Kun lapsi kerran itkee herättääkseen myötätuntoa, ei silti ole selvää, mitä se tahtoo itkiessään toisen kerran.

Luonnontieteiden tapa yksityistapausten yleistämisellä esittää lakeja olisi luonneopin kannalta virhe menetelmässä. Tässä muistuttaa luonneoppi n.s. kulttuuritieteitä, erikoisesti historiaa.

Künkel toteaa, että jokainen ihminen pyrkii päämääriin, jotka ulottuvat kauas hänen lähimpien tarkoituksiensa yli. Vastuunalainen hän on myös päämääristään.

Tässä on uudemman luonneopin tärkein edistysaskel kaikkiin aikaisempiin katsomuksiin verraten.

(Jatk. seur. num.)

* Teos on hiljattain käännetty ruotsiksi nimeltä »Karaktärskunskap på individual psykologisk grundval», Söderström & Co.

Yks kisälli vietti 60-vuotisjubileumia.

Esipuhe.

Eräs tulenkantajaksi itseään nimittävä olento lausui valittelunsa, että olen suostunut kirjoittamaan jotakin merkkipäiväni menosta sellaiselle lehdelle kuin on tämä Pohjatuuli, mutta minä puolustin kantaani sillä, että kokemukseni mukaan ei mikään julkaisu Pohjolan Valkoisessa kaupungissa minua huolisi palstoilleen — olen näet niin huonoissa kirjoissa huolimatta niistä suurenmoisista kirjallisista kunnianosoituksista, jotka ovat osakseni langenneet. Mutta hän, tämä tulenkantaja, väitti yhä, että niin »arvovaltainen herra» kuin muka minä, oli itseoikeutettu kertomaan minkä vaiheen hyvänsä elämästään esimerkiksi Uudessa Suomessa tai Helsingin Sanomissa, joihin suuräänenkannattajiin minulla oli kulttuuriosakkeita. Silloin täytyi minun hänelle paljastaa eriskummallisia »totuuksia» juuri mainittujen arvovaltaisten sanomalehtien nykyisestä toimitusten hengestä, esimerkiksi, miten se ja se joko tunnettu tai tuntematon suuruus suuressa lehdessä todistetusti kuului sanoneen silloin ja silloin, kun se ja se minun kirjailija-ystäväni oli yrittänyt kantaa kirjoituksiaan lehteen pian lähenevän merkkipäiväni johdosta. Olin kuulemma jo ennakolta aivankuin yhteisestä sopimuksesta tuomittu unohdettavaksi tai sellaiseksi, josta oli visusti vaijettava. Miksi? sitä en itse ymmärtänyt. Selitystä ei oltu annettu. Ja talven kuluessa olin eräältä kaikista pätevimmistä kulttuuritekijöistä kuullut uskomattomalta tuntuvia tapauksia, kuinka joku ankara päätoimittaja keskellä yötä oli omakätisesti purkanut latomuksen, jonka käsitti olleen jossakin yhteydessä minun kirjailijanimeni kanssa — niin huomattuna henkilönä siis *minua* pidettiin siinäkin leirissä. Olivatko pääkaupunkilaiset neekeripäälliköt tulleet hulluiksi? ajattelin minä, jolla oli kauniit muistot nuoruudenaikuisista valtalehdistä, Päivälehdestä, vieläpä H. S:sta ynnä varsinkin Suomettaresta. Niissähän olin vielä nuorena runoilijamaisterina ollut sangen suosittu henki-ihminen tuohon kultaiseen aikaan, jolloin yhteinen isänmaa jaksoi tunnustaa Bobrikoffia vastaan heitettyjä käsigranaatteja »Ne tahtovat!» tai yhteistä propagandaa »Suomenkielen riemulaulu» t.m.s. Siihen aikaan olin ollut sekä liberaalisessa että konservatiivisessa toimituksessa tervetullut vieras, jota pyydettiin istumaan, jolle tarjottiin tupakkaa ja jolle kiidätettiin perään satalappunen ja käskettiin tulla vastakin hakemaan palkkansa. Sitten muistelin myös olleeni niitä aniharvinaisia runotarten lempilapsia, joita oli jaksettu ymmärtää myös sosdemojen lehtipäämajoissa, monet politiikassa tunnetut vasemmiston nimetkin olivat minua vuosikausia, jollei kymmeniä tunnustaneet, kunnes leikattiin vuosiluku 1918. No niin. Mutta nyt 1934 näyttivät vihamieliset tuulet puhaltavan yhtaikaa *kolmen puolueen lehdissä* ja tätä oli minun, joka en tietänyt sekaantuneeni politiikkaan, mahdoton ymmärtää. Muistan erääseen valtalehteen, jota itse tilasin kuukaudesta toiseen, singonneeni kirjeen, jossa kysyin, saattoiko olla totta että kun ystäväni N. N., itse tunnetumpi kuin minä, siinä leirissä pistäytyi painattaakseen pakinansa, josta yleisö varmasti olisi ollut huvitettu, hänelle — päästämättä päätoimittajan puheille — äreässä äänilajissa ja haluamatta käsikirjoitukseen vilkaista, oli tiuskaistu: »Kiannosta tai Kiannolta ei sanaakaan *meidän* lehdessä!» Mutta toimitus ei koskaan antanut vastausta ja minun täytyy tunnustaa, että tunnen vastenmielisyyttä pistää päätäni salavihkaiseen typerään ampiaispesään. Vielä suurempaa vastenmielisyyttä tunnen tunkeutua johonkin sanomalehtimiesten viinikellariin veljeilläkseni määrättyjen tekijäin kanssa, kuten kai nykyaikainen taktiikka vaatisi. Näissä asioissa olen yhä se sama ujo korvenpoika kuin ennenkin. Olkoot vihamielisiä, jotka ovat, haukkukoot,

keitä huvittaa. »Typeryydelle olen vihainen kuin rakkikoira.»

Saavuin vapuksi Helsinkiin — tulkoon mikä tulkoon, mutta minun on sivuutettava 60-vuotispäiväni juuri tässä paikassa eikä Turjanlinnassa, sillä täällä saavat ihmiset minut käsiinsä, jos tahtovat. *Jos tahtovat,* se painostettakoon.

Vietin hurjan hauskan vapun Ostrobotnialla, laususkelin laulua kotiseudulle ja minua kannettiin »kultatuolissa». Merkit olivat mielestäni koko lupaavat sekä »auringossa että kuussa», vaikka kukapa hänet takasi. Yksi asia minua nauratti. Olin sattunut puhelimen viereen kerran kun eräs hyvin arvovaltainen päätoimittaja keskusteli toisen arvovaltaisen henkilön kanssa — minusta. (Piruko minut siihen satuttikin salaisia kuulemaan!)

Se ulkopuolella toimitusta toimiva arvovalta pyysi lupaa saada kirjoittaa erään ikuisen nuorukaisen elämäntyöstä sanomalehteen. Mutta päätoimittaja arveli aluksi, että mitäs siitä miehestä kannattaa oikein kirjoittaa —»sehän on kirjoittanut niin paljon roskaa». Johon toinen huusi, että kuuleeko hän väärin, jokainen kirjailijahan meillä kirjoittaa »paljon roskaa», mutta nyt on kysymys positiivisesta työstä, joka on pakko tunnustaa, jos sivistysvaltakunnassa yleensä tunnustetaan hyviä tapoja. Silloin päätoimittaja pyörsi pyhät sanansa ja peräytyi hyvässä järjestyksessä. Minä nauroin, se tahtoo sanoa irvistin. Ajattelin, että miltähän tuosta herra päätoimittajasta on tuntuva silloin kun hän suvaitsee täyttää 60 ja joku häntä vielä mahtavampi dominus huutaa torveen, että helekuttiakos siitä herrasta kannattaa mainita, sehän on »puhunut paljon roskaa», johon toinen pyhästi tulistuen suomentaa, että jokainen meistä, jumalaparatkoon, on tullut elämässään puhuneeksi paljon pötyä, mutta nyt on kysymys »positiivisesta työstä.» Esipuhe on venähtävää laatua. Paitsi mainittua juttua sain vielä eräältä kirjailijaihmiseltä tietää, kuinka pääkaupungin suurimpiin äänenkannattajiin jo hyvissä ajoin ennen tuon mainitun sankarimme merkkipäivää oli kerääntynyt valtava pinkka käsikirjoituksia, mutta kuinka ne kaikki saivat — hiljaisen hautauksen. Sunnuntailiitteissä ei ollut ainoatakaan piirtoa, josta saattoi tehdä senkin johtopäätöksen että sunnuntaitoimittajia johtivat vielä salaperäisemmät periaatteet kuin varsinaisen toimituksen huoltajia. Miksikähän ne niin halveerasivat vanhaa ammattikirjailijaa? Sunnuntailiitteethän pursusivat täynnänsä mitä hyvänsä »Hynnistä ja Hännistä ja Pitkää Piki-Pekkaa» — eikö yksi korpikirjailija kaikkine elämyksineen, johon olisi löytynyt satoja valokuvia, ollut tuollaisten tusinatutkimusten vertainen? Ei, nähtävästi ei ollut.

Ja nyt siitä suuresta päivästä.

Älkää yhtään vetäkö suutanne ivalliseen hymyyn, kun nimitän 60-vuotispäivääni »suureksi päiväksi». Jos näet satutte olemaan julkinen henkilö, tulette sen itsekin kokemaan.

7:s päivä toukokuuta 1934 koitti kuumana ja kirkkaana Helsingissä. Heräsin Hotelli Kaisaniemen 7:nnessä kerroksessa huoneessa nro 25 jo sangen varhain ja annoin erinäisiä määräyksiä suurehkosta juhlahuoneesta nro 32, jonka kaiken mahdollisen varalta olin päiväksi vuokrannut »juhlallista vastaanottoa varten». Olinhan näet erikoisella nimikortilla ilmoitellut olopaikastani ja eräät sanomalehdet pohjoisessa olivat ominpäin levitelleet tietoa, että sellainen ja sellainen henkilö nyt aikoi sivuuttaa paalun, jonka kylkeen numero 60 oli lyöty. Oulun Kaleva suorastaan kuohui hauskoja kuvia ja pakinoita, joita en itse ehtinyt lukea ja pienessä pater Hieronymuksen kaupungissa Kajaanissa oli ryhdytty suorastaan ennenkuulumattomiin juhlallisuuksiin: kirjakauppojen akkunat loistivat suurennuskuvia, korutekstattuja runoja ynnä muuta — siellä oli eräs »hullu vallesmanni», mainio ystäväni, joka oli hälyyttänyt puolet Korpi-Kainuuta keinolla millä hyvänsä kunnioittamaan Ryysyrannan Joosepin tekijää. Siis oikeastaan minun tänään olisi pitänyt ollakin »Kajjaanissa» eikä Kaisaniemessä (Samuli Paulaharjulta saapui sähkösanoma: oletko Kaisa- vai Karihtaniemessä?)

Kello on vasta 7,30 ja herra 60-vuotias laskeutuu hissillä seitsemännestä taivaastaan alas kadulle kiiruhtaaksensa asemaparturiin, sillä tänään on leikittävä hienoa miestä, jos kohta hännystakki ja korkea silinteri ovat hankkimatta. (Ettei vain sisäasiainministeriö sellaisia lahjoittaisi köyhälle kirjailijalle Aleksis Kiven surkeassa muistossa?) Koko Helsinki humisee iloisessa kevätaamuliikkeessä, minä, 60-vuotias kansalainen, sivuutan itsetietoisesti ja nöyrästi satoja muita kansalaisia ja ajattelen: mikä olen tässä minä, josta ei yksikään noista sadoista ja tuhansista välitä? Mutta kun palaan hotelliini ja kello lähenee 9:ää, silloin se alkaa — erään korpikirjailijan onnittelijain tulva. Minä kuvittelen olevani hyvin tunnettu kansalainen, joku maansa Mussolini tai Sienkiewicz tai mikä tahansa nestor »Heikki Meriläinen» ja tunnen pyhäksi velvollisuudekseni ottaa vieraat vastaan. Mutta mitä varten minua onnitellaan? Hävytön sana tottapuhuen tuo »onnea nyt ja menestystä»! Valhetta, typeryyttä! Ensimmäisenä saapuu eräs pariskunta, saksalainen herra ja suomalainen rouva, rouvalla kukkia rintaani, herralla sikaarilaatikko. Rouva ilmoittaa hymyillen, että hänelle

eräs minun todellisista ystävistäni oli jo talvella antanut tehtäväksi järjestää niinsanotun kansalaislahjan keräyksen, mutta — *ei penniäkään oltu saatu*. Minä hymyilen ja soperran kohteliaasti, että vai vielä tässä nyt kansalaislahjaa köyhälle! (sielussani ajattelen, että kirjailijat saavat palkkansa vasta kuoltuaan, jos nimittäin arvaavat ajoissa kuolla). Sen pituinen se. (Kuka tiesi suuren pettymykseni!) Seuraava pari onnentoivottajia on »Suomen suurin kirjailija» Antero Kajanto Anitoineen, pikkurouva näyttää sangen edustavalta ja tuo kauniita kukkia (olen niin hölmö, etten osaa selostaa kukkien laatua).

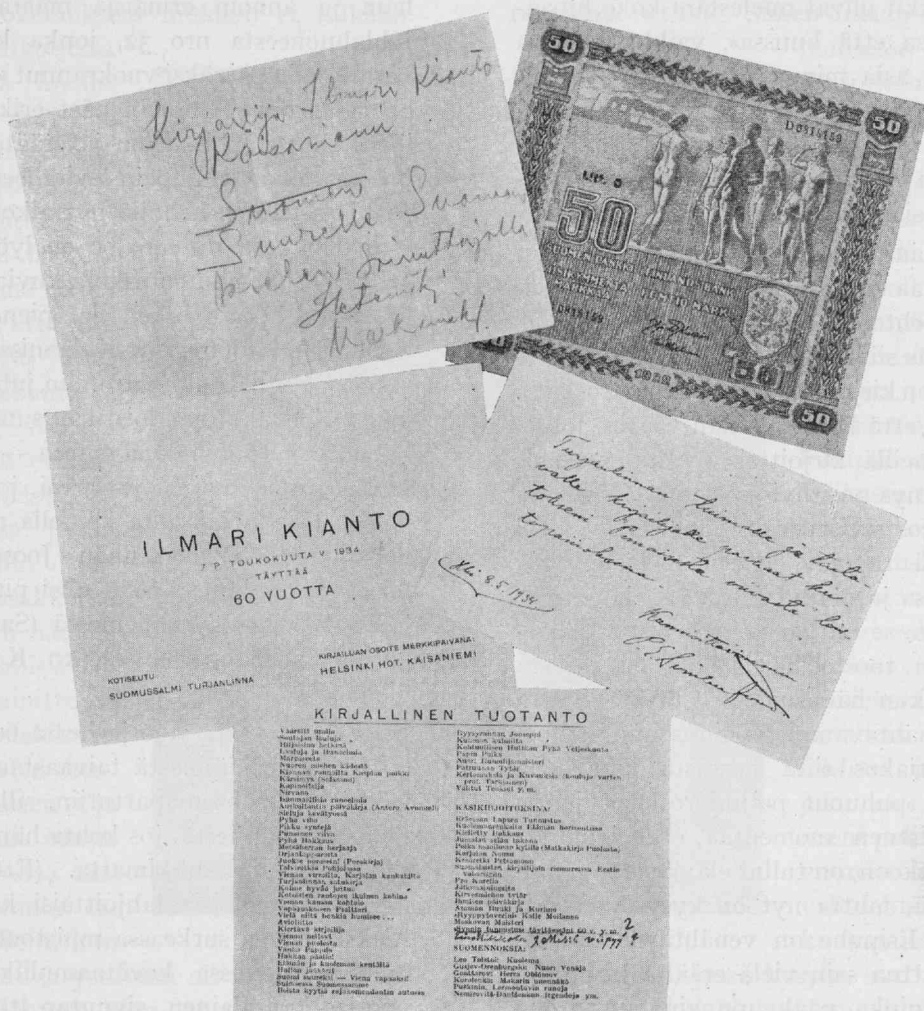

Näin on siis juhlallinen vastaanotto alkanut, minulla on kukkia rintapielessä ja hotellitytöt kiiruhtavat tuomaan maljakoita. Vastaanottosali on avara ja aurinkoinen, siinä on parisänkyt . . (Mitä kohtalon ivaa). Pippi Gutzénin luonnenukke päivänsankarista koristaa huonetta. Pian peittyy se »toinen minä» kukkaismetsään. Tulee viheriän nuoruuden ystävä Otto Manninen ja minä olen salaa ylpeä että ähäts — tulipas edes yksi professori. »Viisas Manninen» on aina viisas, hänen kielensä kärki kääntelehtii liukkaasti, hän ottaa tarjoamani sikaarin ja poistuu vakuuttaen, että illalla tavataan. Ilmestyi myös Sillanpää täydessä ruumiillisessa ja henkisessä loistossaan — Pohjatuulen haastattelut unohtaneena — ja kantoi — se taisi tosin tapahtua vasta seuraavana päivänä — hirmuista puusta veistettyä Vanhaa Väinämöistä. Nyt tulee Karjalan Sivistysseuran »lähetystö», tohtori Rafael Engelberg ja johtaja Ville Mattinen. Minä yritän puhella tuttavallisesti ja käsken painamaan puuta, mutta Rafael ottaa asennon ja pitää puheen — minulle, yksinäiselle miehelle, joka siinä seison salin keskellä. Äh, ajattelen minä, asia taitaakin olla vakavaa laatua — minä tässä edustan puolittain vainajaa ja vainajille täytyy olla kohtelias. Seuraavassa hetkessä rintapieleeni kiinnitetään kaunis Karjalan Sivistysseuran merkki . . . Kukkia, kukkia, kukkia! Korusähkösanomia! Niitä tulvii tulvimalla, hotellin kaunis nuorukainen niitä tuontuostakin kiidättää ylös hissillä joka kerta kohteliaasti kumartaen oven suussa. Minä tässä tosiaankin taidan olla suuri herra, koska saan niin paljon sähkösanomia — ihailen lomakkeiden maisemakuvia. Jokainen korusähkösanoma on kuin runoelma värikkään maisemakuvan perusteella. Yritän paeta omaan pikkuboksiini, mutta minut ajetaan alati vastaanottamaan uusia vieraita. Mitä nyt — omia poikia! Toisella ylioppilaslakki päässä, toinen jääkäripataljoonan vormussa, Otso ja Veijo! Haluatteko pojat simaa? Mutta minä en ehdi nielaista pisaraakaan, kun jo taas joku miestä tarvitsee. Hätkähdän: siinä on »koko Otava» — herrat Heikki ja itse professori Alvar — hirmuinen ilmiö! mutta he näyttävät tänään niin peevelin miellyttäviltä, ihan gentlemanneilta. »Elämä on kuin unelma vaan ja vuodet ne vierivät pois». Kaikki kamala olkoon unohdettu. Minä tietysti olen syntipukki, mutta kustantaja on enkeli. *Näin minä todella tunnen*. Professori ojentaa minulle lahjan: Aleksis Kiven muistomitalin, jossa lukee: *Kauneus sydämessäni asukoon*. Miksi tämä symbooli minulle? (Kohtalon ivaa — miksi he antavat minulle tällaisia esineitä? enhän minä näillä *elä*). Korusähkösanomia,

kukkia! Nyt tulee kokonainen ruusuvaljakko, jota ajaa Agapetus ja hänen sivuadjutanttinsa: Hugo Jalkanen. Siinä on myös pari uljasta rivimiestä: Elenius ja Heikki Asunta. Sähkösanomia — kukkia. Mikäs tuo koruton sähkösanoma on? Eräs P. E. Svinhufvud onnittelee. Hienoa! Syöksyy sisään postelljooni, minä kuittaan arvokirjeitä. Rahaako! Hieman. Kaikista liikuttavinta on, että kotiseutuni Suomen köyhin pitäjä »Ryysyranta» lähettää rahaa — 945 markkaa. Minä ymmärrän liian hyvin, miksi ei täyttä tuhatta. Siellä on viitonenkin rahaa.

Hissi nousee jälleen seitsemänteen kerrokseen. Hissistä astuu tutunnäköinen korkea kansalainen: opetusministeri. Tunnen olevani imarreltu. Ministeri onnittelee sydämellisesti ja ojentaa avonaisen kirjekuoren: tässä olisi pieni lahja. Minulla ei ole aavistustakaan, mikä »pieni lahja» se on. Vilkaisen siihen kesken keskustelua, vilkaisen ja tartun uudestaan ministerin käteen. Onhan siinä rahaa. Kuinka hassua ja luonteenomaista: Helsingin kansalaisilta ei penninhyrrää köyhälle kirjailijalle, vaan sen sijaan raharopo Suomen köyhältä valtiolta ja Suomen köyhimmältä pitäjältä! Ilman köyhää valtionkassaa ja ilman Ryysyrantaa olisi 60-vuotisjuhlani töksähtänyt pettymyksen salakarille. Myös eräät ystävät Oulussa ja Savonlinnassa olivat miestä muistaneet.

Kukkia ja korusähkösanomia, uusia vieraita. Eräs rajaseutujen muinainen haamu, pitkä »maisteri Haukka» ilmestyy boksiini kainalossaan väitöskirja suomalaisista naimatavoista ja — olutpullo taskussaan. Sitten tulee kajaanilainen valistusohjaaja Kantelo komeana kuin kenraali, suu täynnä kohteliaisuuksia, kädessä »Kainuun Sissi». Samalla pärisee puhelin: Viipurin Pyöreän Tornin rouva käskee Kansallis-Osake-Pankista haettaa 1:n konjakkipullon hinnan, täsmälleen 100 markkaa. Selvä! (Arno Mikkola niminen kaunis civis ostrobotniensis juoksee sen hakemassa — nimittäin pullon). Ei tule naista, mutta tulee naisten kukkia ja tervehdyksiä. Tulee runoja Martti Merenmaalta ja muilta, tohtori O. A. Kalliolta, maisteri O. A. Väisäseltä (itkuvirsiä), tulee latinaa Kajaanin Lounelalta ja Lahden Östbergiltä. In dulce jubile . . . hymyilen minä. Taas korusähköä. »Pikkupappilan poika tervehtii Ison Pappilan poikaa» t.m.s. alla seisoo Eino Railo. Kas, tuleehan nuoria naisylioppilaitakin. Toini Teittinen ja Maija Silfverberg. Ja yhtä ekta on Ernst Iso-keisari Lampén näiden neitosten kavaljeerina. Leikinlasku luistaa. Arvi Järventaus saapuu Tuusulasta. Vieraista parhain pappi. Hallelujaa. — — En jaksa kertoa enkä kerkeä muistaa kaikkia luonakävijöitä. Lopuksi tuli pohjois-pohjalaisten lähetystö, reippaita poikia, jotka kajahuttivat kolmikertaisen eläköönhuudon ja saattoivat sankaria Helsinki hotellin kynnykselle. Helsinki hotellin illatsu! Valittu seura! Päivänsankari olisi tahtonut hieman toisin, ympärilläni oli kovin suuria herroja. Sieluni ei päässyt omiin valjaisiinsa — *sydämeni puhe jäi pitämättä.* Sensijaan luin nimismies Claudelinin laatiman hyperhumoristisen adressin »Ryysyrannan Joosepin terveiset taivaasta».

Minun on mahdotonta hotellini huminassa ja Kaisaniemen kadun räminässä kertoa syntymäpäivästäni tämän enempää. Muistan erään hassunkurisen tapauksen. Myöhään illalla syöksee hieman hölmön näköinen sotilaslähetti hotelliin ja ojentaa portiäärille paperilipun, johon on lyijykynällä raapustettu onnittelusanoja minulle. Siis yksinkertainen »adressi». Mutta adressia seuraa 50 markan seteli käteistä. Ja kaikki tämä hyvä tuodaan minulle tai oikeastaan ruusujani hoitavalle ystävälle käteen. Seuraavana päivänä minä puhelimessa kiittelen erästä pohjalaista Valkokaartin kapteenia ja hänen toveriaan jalosta lahjasta; eipä jokainen tehnyt kuten teki uljas upseeripari: lahjoitti köyhälle kirjailijalle yhteensä kokonaista viiskymppiä. (Ymmärtänette yskän: sotamies oli sivuuttanut lennätinlaitoksen.)

Arvoisa Toimitus!

En kerkeä läpilukea, sanokaahan mitä tähän nyt tuli kirjoitettua. Vapaa valta korjata ja karsia tai lisätä.

Ilmari Kianto.

Rasittunut ruhtinas Rämsänrannalta
»Baron von Pusula«.

VELJELLENI SKEPTIKOLLE.

Kirjoittanut runoilija, joka ei toistaiseksi halua nimeään julkisuuteen.

Hymyile, veljeni, maailmalle —
pian joudumme nurmen alle.

Sinä tunnethan eläintarhan tään,
nuo aasinkorvat — ja lampaanpään.

Ja rakkaus, liekkikö soihtujen—
vain täytettä pumpulisydänten.

Hymyile, veljeni, syö sekä lyö,
pian meidät jo nielee yö!

Pidä ruoskalla ivan pedot luotasi poissa —
primadonnalle syötä aivosi, paistetut voissa!

Murut tukkeeksi nälän ota nauraen
pitopöydistä sirkusklovnien!

Siks veljeni tylysti hymyillen
me revimme kuituja sydämen.

KOLME RUNOA.

LEA SARASTO.

KULKURI.

OLI MÄÄRÄNPÄÄ.
NYT SE TAAKSENI JÄÄ
SINNE PÄÄSIN JA SIITÄ EN PIITTAA,
UUSI MÄÄRÄNPÄÄ
JO HÄÄMÖITTÄÄ,
UUSI MÄÄRÄ MUA KUTSUU JA VIITTAA.

NIIN RASKAS ON TIE,
JA SE PITKÄKIN LIE —
MINÄ TAISTELEN MÄÄRÄNI TÄHDEN.
KERRAN KULJETTU TIE
MINUT MAALIINI VIE —
TOVIN VIIVYN JA JÄLLEEN LÄHDEN.

RAKKAUS.

»Lemmitkö jotakin, joitakin? — Keitä?»
utelet tutkien.
Rakastan pitkiä, vapaita teitä,
milloinkaan muuta en —

Rakasta sinä, jos tahdot ja vietä
vangitun elämää.
Hän, joka rakastaa päätöntä tietä,
koskaan ei vangiks jää.

LEIRI HEREILLE.

Hei, kevät on tulossa tännepäin
kera vihurin vauhkon ja viileen! —
Ylös, miehet, aurinko paistaa jo
öisen nuotion mustaan hiileen!

Ylös, miehet, hereille leiri, hoi!
Hei, eteenpäin, otteluihin.
Tuuli taistelun viestejä kuiskailee
ja kevättä korven puihin!

(Jatk. siv. 62).

katselivat kuitenkin valottomasti maailmaan. Hän oli kotoisin Beregistä ja puhui niin omituisesti; sanoi näin:

— Kihlonta, viikkaus, rikah miäs.

Sitten muistan Nyiri Palin, kirvesmiehen pojan, jolla oli puuluistin. Se oli hänen oma veistämänsä puupohja, jonka alle hän kiilasi rautalevyn. Hän köytti sen jalkaansa nuoralla ja liukui nopeaan kovaksi jäätyneellä tiellä; vapaaksi jääneellä jalallaan potkiskeli hän itseään eteenpäin. Me lapset taas olimme innoissamme, yritimme juosta kilpaa hänen kanssaan.

Mutta mieluimmin muistelen kuitenkin liukumista. Suurkirkon juurella oli oja, sen jäällä me kävimme aina. Silitetyt, kapeat jääraidat loistivat lumessa niinkuin teräksiset terät. Otimme vauhtia kaukaa, liu'uimme niitä pitkin, ja oli suuri voitto, jos lumessa saimme pidennetyksi rataa vaaksankin verran. Mutta kotona kiellettiin tämä huvi, koska se kulutti kovasti saappaittemme pohjia. Siksi vedimme saappaat pois ja liu'uimme paljain jaloin. Muistan, että niin kauan kuin odotimme vuoroamme täytyi nostella jalkoja alinomaa vaihdellen, jotteivät paljaat jalkapohjamme olisi jäätyneet lumeen. Tämä tanssi tuli kaupanpäällisiksi leikkiimme.

Jos nyt katson lämmitetyn asunnon ikkunasta jäätyneelle katukäytävälle, on niin vaikea uskotella itselleen, että tuo paljain jaloin hilpeästi liukunut poika olin minä.

Omituista.

Pohjatuulen toimituksen osoite muuttuu kesäk. 1 p:stä Rehbinderintie 5—7, puh. 34 395.

Helsinki 1934. K. F. Puromiehen Kirjapaino O.-Y.

Suomenlinnan kavalluksesta v. 1808.

Arvid Lydecken on kirjoittanut hyvin mielenkiintoisen kertomuksen Suomenlinnan kavaltamisesta venäläisille v. 1808.[1] Hän on kuvaukselleen osannut antaa jännittävän seikkailukirjan muodon, silti vähääkään poikkeamatta historiallisesta totuudesta. Niinpä hänen kertomuksensa epäilemättä onkin paras kaunokirjallinen tuote, jossa Suomenlinnan kavaltamista kuvaillaan, lukuunottamatta Runebergin tunnettua runoa, missä langetetun tuomion ovat oikeaksi myöntäneet kaikki asiaa tutkineet historioitsijat ja lakimiehet.

Moni on ehkä ajatellut, että Runeberg liioitellen olisi esittänyt sen surun, katkeruuden ja epätoivon, mitä kaikkialla maassamme herätti sanoma Suomenlinnan petollisesta antautumisesta. Moni lienee myöskin ajatellut, että linnoitus todellisuudessa ei ehkä ollut se voimakas ja valloittamaton »Pohjolan Gibraltar», miksi sitä on kehuttu. — Mutta nämä epäilykset eivät ole oikeita. Jälkimaailmalle on säilynyt satoja kirjeitä ja satoja muita kirjallisia todistuskappaleita siitä, että Runeberg vähääkään liioittelematta on ilmituonut sen surun, sen suuttumuksen ja sen äärettömän katkeruuden, minkä sanoma Suomenlinnan antautumisesta aiheutti. Totta on myöskin, että kesti kauan, ennenkun aina epäröivä kansamme jaksoi uskoa, että korkeat sotaherrat vapaamielisyydessä olivat menneet niin pitkälle, että he taistelutta luovuttivat viholliselle maamme vankimman turvan. Ja niinpä onkin asiallisesti mitä oikein Runebergin kuvaus:

»Mut etelästä kummia
nyt huhu kuiskimaan,
häväisty asekunnia,
maanpetos mainitaan;
se kaikkialla herättää
vain ylenkatsett' ylpeää.

Iäti päivä muistetaan
mi tuotti todeks sen,
kun iski tieto tullessaan
kuin jylhä ukkonen:
maan viime toivo mennyt on,
on Suomi Suomenlinnaton.»

Ei ole oikea sekään luulo, että Suomenlinna ei olisi ollut maineensa arvoinen. Nimityksen »Pohjolan Gibraltar» se oli saanut englantilaisilta, ei meikäläisiltä. Sotamarski Ehrensvärd, tämä suuri suomalainen isänmaanystävä, oli todellakin uusia uria uurtava nero linnoitustaidon alalla. Ja kun Ranska, Ruotsi-Suomen vanha liittolainen, oli lahjoittanut miljoonia Suomenlinnaamme varten, niin oli Ehrensvärd kuudelle kalliosaarelle luonut linnoituksen, johon ainoastaan Gibraltaria saattoi verrata. Siitä syystä herättikin kuuluisan linnoituksemme antautuminen tavatonta huomiota kaikissa sivistysmaissa. Kavalluksen johdosta moni rehellinen ulkomaalainen kirjoitti harmistuneita sanoja jakobiinilaisten aatteiden turmiota tuottavasta vaikutuksesta. Siihen aikaan nimitettiin Euroopassa liberaaleja eli vapaamielisiä aatteita jakobiinilaisiksi, mitävastoin niitä Suomessa ja Ruotsissa vanhastaan nimitettiin yömyssy- eli patkuli-aatteiksi. Ja että Suomenlinnan häpeällinen kavaltaminen todella oli suoranaista jatkoa vanhan patkuli- eli yömyssypuolueen politiikalle, on m.m. toteennäytetty Ruotsin yleisesikunnan historiallisen osaston julkaisemassa teoksessa: Inre orsaker till förlusten av Finland.

Puoluepoliittisia tekijöitä ei Runeberg runossaan koskettele. Hän katsoo siinä asioita vänrikki Stoolin silmillä. Ja tämä oppimaton, mutta sydänjuuriaan myöten rehellinen vanhus ei varmastikaan tuntenut niitä itsekkäitä aatteita, jotka johtivat Suomenlinnan kavallukseen. Mutta Runeberg on ne tuntenut, niinkuin hänen aikansa muutkin sivistyneet. Ja sitä osoittaa, että hän ennen Viapori-runoaan julkaisi tuon synkkää synkimmän runon Veljekset, missä näemme välähdyksen siitä sammumattomasta katkeruudesta, millä sen ajan rehelliset ja isänmaalliset miehet vielä monta vuotta sodan jälkeen suhtautuivat niihin patkuleihin, jotka Suomenlinnan kavalsivat. Maailmankirjallisuus tuskin tuntee toista runoa, joka jyrkemmin kuin Runebergin Veljekset esiintoisi isänmaallisten ja patkulien välisen kuilun.

Tämä sama kuilu ilmenee selväpiirteisenä myöskin Lydeckenin kertomuksessa, joka, kuten sanottu, on historiallisesti oikeampi kuin muut samaa aihetta käsittelevät kaunokirjalliset teokset.

Suomenlinnan upseerit olivat v. 1808 jakaantuneet kahteen puolueeseen. Nuorempiin ei enää vaikuttanut se kova kiihoitus, mitä yömyssypuolue vielä pari vuosikymmentä aikaisemmin Venäjän hallituksen rahoittamana oli harjoittanut patkuli-aatteiden hyväksi. Nuoremmat olivat näin ollen isänmaallisia, vellisuudentuntoisia, siis sangen moitittavia niiden kannalta katsoen, joihin yömyssypuolueen liberaalit ajatustavat lähtemättömästi olivat tarttuneet. Vanhemmat upseerit olivat ennen kaikkea itsekkäitä, omanvoitonpyynteisiä ja haluttomia taisteluun, mikä vapaamielisesti katsoen oli ikävää hommaa, etenkin kun oli taisteltava Venäjää vastaan, jonka hallitus vuosikymmenien aikana hollantilaisilla kultadukaateilla runsaskätisesti oli palkinnut liberaaleja aatteita ajaneet suomalaiset ja ruotsalaiset valtiopäivämiehet.

Niinpä linnoituksen korkeimmat upseerit heti sodan alkaessa ryhtyivätkin keksimään laillisia keinoja, joiden avulla Suomenlinna verettömästi voitaisiin venäläisille luovuttaa. Innokkain tässä vapaamielisessä hommassa oli eversti Jägerhorn, linnoituksen varakomentaja, jonka veli isänmaan kavaltajana kaksikymmentä vuotta aikaisemmin oli paennut Venäjälle, missä hän nautti 4,000 ruplan eläkettä palkintona niistä patkuli-aatteista, joita hän suurella ahkeruudella oli istuttanut suomalaisten upseerien keskuuteen juuri Suomenlinnassakin. Varakomentaja Jägerhorn jatkoi siis vanhemman veljensä vapaamielistä toimintaa, mikä aluksi etupäässä suuntautui sotalakien tärkeimpien pykälien syrjäyttämiseen ja turhanpäiväisten pykälien äärimmäisen tarkkaan noudattamiseen.

Tätä jo ammoin sitten vihollisen hyväksi menestyksellä käytettyä patkulitietä päästiinkin sitten siihen, että linnoituksen törkeästi laiton luovuttaminen saatiin suoritetuksi laillisuuden nimessä ja valtakunnan parasta muka tarkoittaen.

Kertomuksessaan kuvaa Lydecken juuri tätä taistelua isänmaallisten ja patkulien välillä. Kirjansa varsinaiseksi päähenkilöksi hän ei ole ottanut isänmaallisten johtajaa, kapteeni Durietz'iä, vaan hänen nuoren ystävänsä, kersantti Kaarle Munckin, joka ihmeteltävällä sankarillisuudella ja melkein uskomattomalla tahdonlujuudella tuotti vihollisille suurempaa haittaa kuin kukaan muu Suomenlinnan silloisista miehistä.

Tieto Kaarle Munckin ihailtavasta uljuudesta levisi aikoinaan Eurooppaan sen hämmästyttävän sanoman mukana, että Suomenlinna oli venäläisille vapaamielisesti luovutettu. Nuoren kersantin lannistumaton taistelu epärehellisyyttä vastaan sai osakseen monta ihailevaa sanaa monella eri kielellä. Niinpä m.m. kuuluisa saksalainen professori E. M. Arndt nimittää häntä soturin, ritarin ja aatelismiehen perikuvaksi v. 1839 ilmestyneessä kirjassaan, missä hän Munckin urotyötä koskevan kertomuksen lopettaa seuraavin sanoin:

»Sellaisen ihanan voiton voitti nuorukainen, joka melkein vielä oli lapsi. Mutta meidän aikamme kuulee pian ja unhoittaa nopeaan.»

— — — unhoittaa nopeaan, ennusti Arndt lähes sata vuotta sitten. Ja hän osui oikeaan. Kolmen miespolven ajan ei Suomen sotahistorian ehkä kaikkein sankarillisinta nuorukaista ole tunteneet muut kuin muutamat sukulaiset ja muutamat Suomenlinnan historian erikoistutkijat. Ja kuitenkin ovat aikoinaan yhtäpitävästi hänen urotyöstään Ruotsin viranomaisille kertoneet monet kymmenet luotettavat miehet, joiden kertomukset tuoreeltaan on paperille pantu.

Lydeckenin kirja Suomenlinnan sankari ei siis perustu mielikuvitukseen, vaan varmoihin ja alkuperäisiin asiapapereihin.

Mielikuvitusta ei myöskään ole, mitä Lydecken kertoo Ruotsissa syntyneestä everstiluutnantti Virginistä, joka heti Suomenlinnan antautumisen jälkeen avoimesti esiintyi venäläisten kätyrinä ja koetti ensin taivuttaa ja sitten pakoittaa suomalaisia merisotilaita Venäjän palvelukseen, lopulta jopa omakätisesti heitä pieksemälläkin ja kehoittamalla ryssiä rääkkäyksen ja kidutuksen avulla taivuttamaan heitä sotilasvallan törkeään rikkomiseen. Tällä toiminnallaan omia sotamiehiään vastaan osoitti everstiluutnantti Virgin olevansa kaikkein vapaamielisin niiden patkulien joukossa, jotka Suomenlinnan kavalsivat.

Arvid Lydecken on tehnyt maalleen hyvän palveluksen kirjoittamalla kauniin kertomuksen Suomenlinnan sankarista, Kaarle Munckista, joka kolmen miespolven unhoittamana on levännyt ikuista untaan Porvoon hautausmaalla. Kertomus on niin hyvin kirjoitettu, että sitä samalla innolla lukevat nuoret kuin vanhatkin. Ja kun kirjassa historiallisella totuudella kuvataan sekä isänmaallisten että patkulien toimintaa, niin luulisi sen saavan tuhansia lukijoita kaikkien puolueiden keskuudessa, vaikka siinä asioita katsotaankin nuoren Kaarle Munckin rehellisillä silmillä.

Heikki Tandefelt.

[1] *Arvid Lydecken*: Suomenlinnan sankari. Otava. Hinta 12 mk.

Kaksiteräinen Miekka on tilanpuutteessa jäänyt seuraavaan numeroon.

POHJATUULEN

tähän asti ilmestyneiden numeroiden sisällys.

Hinta 4 mk.

HELSINKI 1934 . K. F. PUROMIEHEN KIRJAPAINO O.-Y.